

Ο κοινωνικός ταξικός διαχωρισμός σε ένα σχολικό εγχειρίδιο και οι αντιδράσεις κύκλων.

Την περίοδο 1984 – 1989 διδάσκονταν στην πρώτη Λυκείου το βιβλίο ιστορίας του Λευτέρη Σταυριανού *Ιστορία του Ανθρωπίνου γένους*¹.

Το βοήθημα αντιμετώπισε, για πρώτη φορά στην ελληνική εκπαίδευση, την ιστορία με μια ολιστική ματιά, έχοντας βάση την κοινωνική ιστορία και αφετηρία την εξελικτική ανθρωπολογία και τον μαρξισμό². Από το εγχειρίδιο επιλέξαμε το 3^ο κεφάλαιο στο οποίο εντοπίσαμε μια πτυχή η οποία θα προκάλούσε αντιδράσεις από κάποιους κύκλους. Αφού την παρουσιάσουμε συνοπτικά, θα εξηγήσουμε τους λόγους για τους οποίους θα τις προκαλούσε.

Η εμφάνιση των κοινωνικών τάξεων μέσα από τα κείμενα του βιβλίου.

Βασικό στοιχείο της μαρξιστικής ανάλυσης είναι η εμφάνιση των κοινωνικών τάξεων. Στο βιβλίο του Σταυριανού η δημιουργία τους εντοπίζεται στο 3^ο κεφάλαιο κατά την διάρκεια της *Γεωργικής Επανάστασης*, Σύμφωνα με τον συγγραφέα η *Γεωργική Επανάσταση* έβαλε τέλος στην ισότητα των δύο φύλων μετατρέποντάς την ταυτόχρονα σε κοινωνία ταξική³.

Στον ταξικό διαχωρισμό συμβάλει η εμφάνιση μια ομάδας «ειδικών» που καταλαμβάνουν την κοινωνική κορυφή και της μεγάλης μάζας των υπολοίπων που

¹ Σταυριανός Λ. *Ιστορία του ανθρώπινου είδους*, ΟΕΔΒ, χ. χ.

² Παληκίδης Α. *Οι απαντήσεις στα γιατί και τα πως της σημερινής κρίσης από ένα σχολικό εγχειρίδιο που πολεμήθηκε*, στο <https://tvxs.gr/news/blogarontas/oi-apantiseis-sta-giati-kai-ta-pos-tis-simerinis-krisis-apo-ena-sxoliko-egxeiridio-&dr=tvxsmrstvxs>

³ Σταυριανός Λ. ο. π. σ. 55

αποτελούν την βάση της. Οι «ειδικοί» αποτελούνται από τους ιερείς στο θρησκευτικό

τομέα, τους βασιλείς ή τους αυτοκράτορες στον διοικητικό, τους στρατιωτικούς στον πολεμικό και τους χρηματιστές και εμπόρους στις τέχνες και το εμπόριο⁴.

Στο κεφάλαιο περιγράφονται τα γεγονότα που δημιούργησαν τις προϋποθέσεις εμφάνισης του ταξικού διαχωρισμού και των επιπτώσεων που είχαν στην

δομή και στην λειτουργία της κοινωνίας. Για τον συγγραφέα, παρά το γεγονός ότι οι πολιτισμοί που δημιουργήθηκαν μετά την Γεωργική Επανάσταση είχαν πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά, όλοι ήταν ταξικοί⁵. Η κοινωνική ανάλυση και προσέγγιση της ιστορίας με βάση τον ταξικό διαχωρισμό είναι κύριο χαρακτηριστικό όλου του κειμένου του βιβλίου σε όλες τις εποχές.

Οι λόγοι των αντιδράσεων.

Ζητούμενο σε ένα ελληνικό σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας είναι η καλλιέργεια *Εθνικής Ταυτότητας* συναισθηματικά φορτισμένης. Αυτή άπτεται συγκεκριμένων εθνικών, θρησκευτικών και ιδεολογικών χαρακτηριστικών. Στόχος της η δημιουργία κοινού εθνικού οράματος που έχει πολιτικούς στόχους⁶. Το βιβλίο του Σταυριανού δεν υπηρετεί κάτι τέτοιο.

Δεν είναι ιστορία του ελληνικού έθνους αλλά μια αφήγηση του ανθρώπινου πολιτισμού, στην οποία κυριαρχούν τρεις μεγάλες επαναστάσεις οι οποίες αναφέρονται στους τρόπους παραγωγής. Μόνο η λέξη «επανάσταση» αντί της πιο ήπιας

⁴ ο. π.

⁵ ο. π. σ. 57

⁶ Χάρης Αθανασιάδης, «Η Ιστορία του ανθρώπινου γένους (Λευτέρης Σταυριανός, 1984). Δοκιμάζοντας τα όρια της ανοχής», στο Πηνελόπη Πετσίνη και Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.), *Λεξικό λογοκρισίας στην Ελλάδα*, Καστανιώτης, Αθήνα 2018, σ. 377

«μεταρρύθμιση» μπορεί να δημιουργήσει αντιδράσεις. Κάθε μια από αυτές, με πρώτη την *Γεωργική*, δημιουργεί κοινωνικές ανισότητες που είναι έμφυλες, αλλά κυρίως ταξικές.

Στην περιγραφή των επαναστάσεων καλεί τον αναγνώστη να στοχαστεί και να αξιοποιήσει τις δυνατότητες κάθε μιας από αυτές για την σημαντικότερη αλλαγή, την κοινωνική⁷. Εμπόδιο στην αλλαγή αυτή είναι τα συμφέροντα και οι θρησκείες⁸. Οι κοινωνικές αλλαγές που προέρχονται από την βάση, οι επαναστάσεις, επιδιώκουν την βελτίωση των συνθηκών ζωής των μη προνομιούχων.⁹

Μια τέτοια ανάλυση της ιστορίας μεταφέρει τον «εχθρό» από την άλλη μεριά των συνόρων στο εσωτερικό τους. Διαχωρίζει τους κατοίκους του κράτους σε «εκμεταλλευτές» και «εκμεταλλεόμενους»¹⁰. Δεν δημιουργεί συνθήκες κοινωνικής συνοχής, Το εθνικό αφήγημα που θέλει το Έθνος ενωμένο απέναντι στο κοινό εχθρό της εθνικής του κυριαρχίας και ανεξαρτησίας δεν μπορεί να σταθεί.

Αυτός είναι ένας λόγος που το βιβλίο αυτό θα προκαλούσε αντιδράσεις από τους συντηρητικούς και εθνικιστικούς κύκλους. Θα προκαλούσε αντιδράσεις και από μερίδα της Αριστεράς διότι δεν προβάλλει, όσο θα ήθελε, τους ταξικούς αγώνες στην εξέλιξη του πολιτισμού. Θα το κατηγορούσαν επίσης για αντισοβιετισμό και αντικομμουνισμό, λόγω των παραδειγμάτων που επικαλείται ο συγγραφέας σε διάφορα σημεία¹¹.

Συνοψίζοντας εξετάσαμε μια αναφορά στο σχολικό βιβλίο του Λευτέρη Σταυριανού η οποία θα δημιουργούσε αντιδράσεις από κάποιους κύκλους. Εντοπίσαμε ως τέτοια τον ταξικό διαχωρισμό της κοινωνίας, που εμφανίζεται στο 3^ο κεφάλαιο για πρώτη φορά και επαναφέρεται σε όλο το κείμενο και εξηγήσαμε τους λόγους της αντίδρασης.

⁷ ο. π. σ. 378

⁸ Σταυριανός, ο. π. σ. 60

⁹ ο. π. σ. 64

¹⁰ ο. π.

¹¹ Παληκίδης, ο. π.

Βιβλιογραφία

- Αθανασιάδης Χ, «Η Ιστορία του ανθρώπινου γένους (Λευτέρης Σταυριανός, 1984). Δοκίμαζοντας τα όρια της ανοχής», στο Πηνελόπη Πετσίνη και Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.), *Λεξικό λογοκρισίας στην Ελλάδα*, Καστανιώτης, Αθήνα 2018, σ. 377-381.
- Παληκίδης Α. *Οι απαντήσεις στα γιατί και τα πως της σημερινής κρίσης από ένα σχολικό εγχειρίδιο που πολεμήθηκε* στο <https://tvxs.gr/news/blogarontas/oi-apantiseis-sta-giati-kai-ta-pos-tis-simerinis-krisis-apo-ena-sxoliko-egxeiridio-&dr=tvxsmrstvxs>
- Σταυριανός Λ. *Ιστορία του ανθρωπίνου είδους*, ΟΕΔΒ, χ. χ.